

ویراست دوم

رویکردها و روش‌ها در

آموزش زبان

جک سی. ریچاردز

تنودوراس. راجرز

مترجم: علی بهرامی

ریچاردز، جیک کرافت، ۱۹۸۳-

Richards, Jack Craft

رویکردها و روشها در آموزش زبان/ جیک سی ریچاردز، تئودوراس راجرز؛ مترجم علی بهرامی. - تهران:

رهنما، ۱۳۸۴.

ج، ۴۵۷ ص.

ISBN-964-367-153-4

انگلیسی.

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

Approaches and Methods in Language Teaching 2nd ed: 2001

عنوان اصلی:

کتابنامه ص. [۲۷۲] - ۲۷۳

۱. زبان - راهنمای آموزشی الف. راجرز، تئودور استیون، ۱۹۳۴ - Rodgers, Theodore Stephen پ.

بهرامی، علی، ۱۳۳۸ - مترجم. ج. عنوان

۴۱۸/۰۰۷۱

P ۵۱/۹۵/۹

۱۳۸۴

کتابخانه ملی ایران

۲۸۷۳-۸۴م

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form or by any means without the permission, in writing, from the Publisher.

RAHNAMA PRESS

Copyright © 2005

No. 220, Shohadaye Zhandarmerie St. (Moshtagh St.), Between Farvardin & Fakhre Razi, Enghelab Ave., Oppo. Tehran University, Tehran, Iran.

P.O. Box: 13145/1845 - Tel: (021) 6416604 & 6400927

E-mail: RAHNAMAPRESS@HOTMAIL.COM

http://WWW.RAHNAMAPRESS.COM

رویکردها و روشها در آموزش زبان، مترجم: علی بهرامی، حروفچینی: رهنما، لیتوگرافی: فراندیش،

چاپ: چاپخانه رعایت، تیراژ: ۵۰۰۰ نسخه، چاپ اول: بهار ۱۳۸۴، ناشر: انتشارات رهنما، مقابل دانشگاه

تهران، خیابان فروردین، نش خیابان شهدای ژاندارمری، پلاک ۲۲۰، تلفن: ۶۴۰۰۹۲۷ - ۶۴۱۶۶۰۴،

فاکس: ۶۴۶۸۱۹۴، فروشگاه رهنما، سعادت آباد، خیابان علامه طباطبائی جنوبی، پلاک ۸، تلفن: ۲۰۹۴۱۰۲،

نمایشگاه کتاب رهنما، مقابل دانشگاه تهران پاساژ فروزنده، تلفن: ۶۹۵۰۹۵۷، شابک: ۹۶۴-۳۶۷-۱۵۳-۳

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

قیمت: ۳۷۰۰۰ ریال

فهرست

عنوان	شماره صفحه
مقدمه مؤلفین.....	پ
مقدمه مترجم.....	ج
بخش اول: گرایش‌های عمده در آموزش زبان در قرن بیستم.....	۱
۱- تاریخچه مختصر آموزش زبان.....	۳
۲- ماهیت رویکرد و روش در آموزش زبان.....	۲۴
۳- رویکرد شفاهی و آموزش زبان موقعیتی.....	۴۹
۴- روش شنیداری - گفتاری.....	۷۰
بخش دوم: رویکردها و روش‌های جایگزین.....	۹۹
۵- پاسخ کاملاً فیزیکی.....	۱۰۱
۶- طریق خاموش.....	۱۱۳
۷- یادگیری اجتماعی زبان.....	۱۲۶
۸- روش تلقینی.....	۱۴۱
۹- زبان کل‌گرا.....	۱۵۳
۱۰- هوش‌های چندگانه.....	۱۶۲
۱۱- برنامه‌ریزی عصب‌شناختی زبان.....	۱۷۷
۱۲- رویکرد واژگانی.....	۱۸۸
۱۳- آموزش زبان توانش‌محور.....	۲۰۲
بخش سوم: رویکردهای ارتباطی رایج.....	۲۱۷
۱۴- آموزش ارتباطی زبان.....	۲۱۹

- ۱۵- رویکرد طبیعی ۲۵۷
- ۱۶- یادگیری جمعی زبان ۲۷۸
- ۱۷- آموزش [زبان] محتوا محور ۲۹۶
- ۱۸- آموزش زبان تکلیف محور ۳۲۵
- ۱۹- عصر پسا-روش ۳۵۸

۱- واژه‌نامه جامع انگلیسی - فارسی 1

مقدمه مؤلفین

این کتاب، نسخه تجدیدنظر شده و دوباره سازمان یافته نسخه اول است که در سال ۱۹۸۶ به چاپ رسید. بیش از نیمی از محتوای این نسخه جدید برای این ویراست از کتاب نوشته شده است. از زمانی که اولین ویراست کتاب منتشر شد، یکی از کتاب‌هایی در باب روش‌های آموزش زبان شده است که به صورت گسترده به آن مراجعه می‌شود. با وجود این، از آن زمان اتفاقات زیادی در آموزش زبان روی داده است. از این رو در نوشتن این ویراست جدید، تغییرات اساسی زیادی انجام داده‌ایم.

ما کتاب را به سه بخش عمده تقسیم کرده‌ایم:

بخش اول مربوط به گرایش‌های عمده در آموزش زبان در قرن بیستم است. فصل‌های این بخش اساساً همانند فصل‌های ویراست اول است ولی فهرستی به‌روز شده از منابع در آن گنجانده شده است.

بخش دوم به رویکردها و روش‌های جایگزین می‌پردازد. این بخش به توصیف آن رویکردها و روش‌ها می‌پردازد که در دوره‌هایی و در مکان‌های مختلفی در حدود سی سال گذشته مورد توجه قرار گرفته‌اند، ولی عموماً به صورت گسترده مقبول واقع نشده‌اند و یا در برخی موارد مورد حمایت و پشتیبانی قرار نگرفته‌اند. فصل‌های مربوط به 'پاسخ کاملاً فیزیکی'، 'طریق خاموش'، 'یادگیری اجتماعی زبان' و 'روش تلقینی'، نسبت به چاپ اول کتاب کوتاه‌تر شده‌اند. منابع بیشتر و جدیدتری به این فصل‌ها اضافه شده‌اند. به جهت اینکه این روش‌ها دیگر به‌طور رایج به کار گرفته نمی‌شوند، پرداختن مختصر به آنها مناسب به نظر می‌رسد. خوانندگانی که می‌خواهند بحث‌های مفصل‌تری راجع به این روش‌ها را بخوانند، باید به ویراست اول این کتاب رجوع کنند. فصل‌های جدیدی درباره 'زبان کل‌گرا'، 'هوش‌های چندگانه'، 'برنامه‌ریزی عصب شناختی زبان'، 'رویکرد واژگانی' و 'آموزش زبان توانش محور' تکمیل کننده بخش دوم هستند، اگرچه این رویکردهای اخیر دارای مشترکاتی با رویکردهای ارتباطی در بخش سوم هستند، ولی بر این باوریم که این رویکردها به آن اندازه متمایز هستند که بتوان آنها را با رویکردهای دیگر در بخش دوم آورد.

بخش سوم به رویکردهای ارتباطی رایج می‌پردازد و شامل دو فصل از ویراست اول کتاب -

یعنی 'آموزش ارتباطی زبان' و 'رویکرد طبیعی' - به همراه فصل‌های جدیدی درباره 'یادگیری جمعی زبان'، 'آموزش محتوا محور'، 'آموزش زبان تکلیف محور' و دوره 'پسا-روش' است. مطالب جدیدی به بخش‌های پایانی فصل مربوط به 'آموزش ارتباطی زبان' و همچنین منابع بیشتری به این فصل و فصل مربوط به 'رویکرد طبیعی' اضافه شده است.

ویژگی تاریخیچه آموزش زبان با جستجو برای یافتن طرق مؤثرتر آموزش زبان دوم یا زبان خارجی مشخص می‌شود: به مدت نیش از یک قرن، مناقشه و مباحثه در حرفة آموزش اغلب متمرکز بر مطالبی از قبیل نقش دستور زبان در برنامه تحصیلی زبان، رشد و پرورش دقت و سلاست زبانی در آموزش، انتخاب چهارچوب‌های برنامه درسی در تدوین طرح درسی، نقش وازگان در یادگیری زبان، تدریس مهارت‌های تولیدی و ادراکی، یادگیری نظریه‌ها و اعمال آنها در آموزش، حفظ کردن و یادگیری، انگیزش دادن به زبان‌آموزان، استراتژی‌های یادگیری مؤثر، تکنیک‌هایی برای تدریس هر چهار مهارت زبانی، و نقش مطالب و فن‌آوری آموزشی، بوده است. اگرچه کارهای زیادی برای روشن کردن این موارد و نکات مهم دیگر در آموزش زبان انجام شده است، ولی حرفة آموزش مستمراً در حال کاوش گزینه‌های جدید برای جواب دادن به این موارد و موارد اصلی دیگر و همچنین مؤثر بودن استراتژی‌ها و روش‌های آموزش مختلف در کلاس درس، بوده است.

تدریس هر موضوع درسی معمولاً براساس تخیلی از ماهیت خود موضوع درسی و اعمال اصول تدریسی و تعلیمی برگرفته از پژوهش‌ها و نظریه‌های روان‌شناسی آموزشی است. نتیجه همانی است که معمولاً روش یا رویکرد آموزشی نامیده می‌شود و منظور ما از آن، مجموعه‌ای از اصول اصلی تدریسی و تعلیمی به همراه مجموعه‌ای از فنون کلاس درسی است که از آنها اقتباس می‌شود. همین مطلب در مورد آموزش زبان نیز صادق است و حوزه روش‌های تدریس از دهه ۱۹۰۰ حیطه‌ای بسیار فعال در آموزش زبان بوده است. رویکردها و روش‌های جدیدی در سراسر قرن بیستم به شدت افزایش یافتند. برخی از این رویکردها و روش‌ها در زمان‌هایی به مقبولیت و محبوبیت گسترده‌ای دست یافتند، ولی سپس روش‌های دیگری که خود بر پایه ایده‌ها و نظریه‌های خوشایندتری استوار بودند، جایگزین آنها شدند: نمونه‌هایی از این حالت عبارتند از: 'روش مستقیم'، 'روش شنیداری - گفتاری'، و 'رویکرد موقعیتی'. برخی از

رویکردها و روش‌ها، مانند 'آموزش ارتباطی زبان' تقریباً به صورت گسترده‌ای به کار برده شدند و به مقام روش متعارف دست یافتند. در عین حال، رویکردهای جایگزین برای رویکردهای اصلی، همواره در آموزش زبان تا جدی مورد حمایت قرار گرفتند، اگرچه غالباً به مقبولیت عامه یا کاربرد گسترده نرسیدند. روش‌هایی از این دست، شامل روش‌هایی از دهه ۱۹۷۰ - برای مثال، 'طریق خاموش'، 'یادگیری مشاوره‌ای'، 'روش تلقینی' و 'پاسخ کاملاً فیزیکی' - و همچنین رویکردها و روش‌های جایگزین جدیدتری از قبیل 'هوش‌های چندگانه'، 'برنامه‌ریزی عصب شناختی زبان'، و 'رویکرد واژگانی' است.

کتاب رویکردها و روش‌ها در آموزش زبان می‌خواهد توضیح و توجیهی جامع و قابل فهم از گرایش‌های اصلی و فرعی در روش‌های آموزش زبان از شروع قرن بیستم تا حال حاضر ارائه دهد. برای مشخص کردن تشابهات و تفاوت‌های موجود بین رویکردها و روش‌ها، چهارچوب توصیفی یکسانی در سرتاسر کتاب به کار گرفته شده است. این چهارچوب و الگو در فصل دو ارائه گردیده و در فصل‌های بعدی به کار گرفته شده است. این الگو، رویکردها و روش‌ها را برحسب نظریه‌های زبانی و یادگیری زبان که در شالوده آنها قرار دارد؛ اهداف یادگیری؛ نوع الگوی برنامه درسی مورد استفاده در آن؛ نقش معلم؛ نقش زبان آموز، و مطالب آموزشی در آن روش یا رویکرد؛ و رویه‌ها و تکنیک‌های کلاس درسی که آن روش به کار می‌برد، توصیف می‌کند و توضیح می‌دهد. زمانی که یک روش یا رویکرد رابطه‌های عمیق و مشخصی با یک سنت خاص در آموزش زبان دوم یا زبان خارجی داشته باشد، این پیشینه تاریخی در بخش اول هر فصل آورده شده است. در موارد دیگر، سعی کرده‌ایم تا رابطه‌هایی بین آن روش یا رویکرد و سنت‌های عام‌تر زبان شناختی، روان شناختی، یا آموزشی ایجاد نماییم.

هدف ما در هر فصل ارائه تصویری عینی و جامع از یک رویکرد یا روش معین است. از ارزش‌گذاری مشخصی اجتناب کرده‌ایم و ترجیح داده‌ایم تا روش سخنگوی خود باشد و خوانندگان خودشان آن روش را مورد ارزشیابی قرار دهند. این کتاب نمی‌خواهد رویکرد یا روش خاصی را ترویج نماید یا باب کند، همچنین سعی نمی‌کند تا معلمین را در به کارگیری روش‌های توصیف شده، آموزش دهد. این کتاب به این منظور نگاشته شده است تا به معلم یا کارآموز معلمی، روش‌های متداول و غیر متداول را به‌طور روشنی معرفی کند و همچنین

مجموعه‌ای از ملاک‌ها را ارائه دهد که با آنها بتوان به‌طور انتقادی رویکردها و روش‌ها را خواند، مشاهده و تحلیل نمود و مورد سؤال قرار داد. همچنین منابع مختلفی برای مقالات موجود بر زوی اینترنت که از طریق پایگاه‌های داده "اریک" و "اریک دایجست" قابل دسترسی است، ارائه کردیم. برای مشاهده چکیده‌های منابع ذکر شده در "اریک" و یا برای کپی کردن کامل مقالات به‌صورت نسخه چاپی یا به‌صورت میکروفیش و یا برای خواندن متون کامل "اریک دایجست" به وب‌سایت "اریک" رجوع کنید و روش‌های جستجوی گفته شده در آنجا را انجام دهید.

جیک سی. ریچاردز:

تئودور اس. راجرز:

کتاب حاضر برگردان فارسی ویراست دوم کتاب Approaches and Methods in Language Teaching نوشته جک سی. ریچاردز و تئودور اس. راجرز است که در سال ۲۰۰۲، چاپ پنجم آن صورت گرفت. دلیل اصلی در انتخاب این کتاب برای ترجمه، جامع بودن آن به لحاظ رویکردها و روش‌هایی است که در حوزه آموزش زبان وجود دارد.

این کتاب به سه بخش اصلی تقسیم می‌شود: بخش نخست به تاریخچه مختصری از آموزش زبان، گرایش‌ات عمده در آموزش زبان در قرن بیستم، و نوآوری‌ها و تغییرات متعدد در ایدئولوژی آموزش زبان می‌پردازد. مفاهیم 'رویکرد'، 'روش'، 'تکنیک' که از اهمیت زیادی برخوردار است نیز در این بخش تعریف و عرضه شده است. همچنین چهارچوبی که در سرتاسر کتاب جهت نمایاندن 'روش' یا 'رویکرد' مورد استفاده می‌گیرد، و رویکردها و روش‌های قرن بیستم در این بخش ارائه شده است.

بخش دوم نیز به رویکردها و روش‌های جایگزین می‌پردازد که در دهه‌های ۷۰ و ۸۰ میلادی به واسطه تغییر در الگوی آموزش زبان مشاهده شد. روش‌ها و رویکردهای مختلفی نیز در این بخش و برحسب همان چهارچوب ارائه شده در بخش اول، معرفی و عرضه شده‌اند. بخش سوم به رویکردهای ارتباطی متداول اختصاص دارد. یعنی رویکردها و روش‌های ارتباطی از دهه ۸۰ تا زمان حال را توصیف کرده و آنها را شرح می‌دهد.

مخاطب اصلی این کتاب دانشجویان هستند. دلیل نیز این است که در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته‌های مترجمی زبان انگلیسی و آموزش زبان انگلیسی، این کتاب یکی از کتاب‌های پایه و درسی محسوب می‌شود. البته پرواضح است که تمامی اساتید آموزشگاه‌ها و زبان‌آموزان و علاقمندان به این رشته می‌توانند از آن سود ببرند.

در اینجا لازم می‌دانم از تمامی افرادی که در ترجمه و چاپ این کتاب به‌نحوی به مترجم یاری رساندند، تشکر و سپاسگزاری نمایم. البته اگر بخواهیم نام همه صاحب‌نظرانی که پیش‌نویس این ترجمه را خوانده و برای بهبود مطالب آن، نظرات پرازشی ارائه دادند، برده شود لازم است فهرستی طولانی تدوین گردد. از این رو ضمن پوزش از همه عزیزان، تنها به سپاسگزاری و تشکر فراوان از آنان بسنده می‌کنم و بر نظرات سازنده و پرازش آنان ارج

بسیار می‌نهم.

در پایان لازم می‌دانم از سرکار خانم سهیلا ضیاء الدین که در ترجمه بخشی از این کتاب مترجم را یاری کردند، و سرکار خانم نجمه ابراهیمی سرپرست حروفچینی انتشارات رهنما، و آقای محمدجواد صبائی که کتاب را چاپ کردند، تشکر نمایم. بدون شک این کتاب خالی از اشتباهات احتمالی نیست. لذا از همه عزیزان خواستارم که نظرات، پیشنهادات، و انتقادات خود را منعکس کنند تا در چاپ‌های بعدی اعمال شود.

علی بهرامی

بهار ۱۳۸۴